دېھقان بولماق تەس

روزى سايىت

شائىر روزى سايىت 1943 ـ يىلى 9 ـ ئايدا گۇما نايىسىنىڭ شەي
دۇللا دىگەن يىردە تۇغۇلغان .1951 ـ يىلى ئاتا ـ ئانىسى بىلە
ن خوتەنگە كۆچۈپ كېلىپ 1958 ـ يىلغىچە چايخانا)ھازىرقى
خوتەن نايىلىك ئۇمۇد باشلانغۇچ مەكتىپى (مەكتەپتە ۋىلايەت
لىك 1 ـ ئوتتۇرا مەكتەپنىڭ تولۇقسىز سىنىپلىردا ئوقۇغان .
شۇنىڭدىن كيىن ئوننەچچە يىل دېھقانچىلىق ئەمگىگى بىل
ەن شۇغۇللانغان ، 1973 ـ يىلى قەشقەر پىداگوگىكا ئىنىستىتو
تىنىڭ تىل ـ ئەدەبىيات فاكولتىتىغا قوبۇل قىلىنغان.ئوقۇش
پۈتتۈرگەندىن كيىن خوتەن ۋىلايەتلىك دارىلمۇئەللىمىن ۋە
لاڭرو يىزلىق ئوتتۇرا مەكتەپتە تىل ئەدەبىيات ئوقۇتقۇچىسى بو
لۇپ ئىشلىگەن .1980 ـ يىلدىن باشلاپ ئۆمرىنىڭ ئاخىرغىچە
يېڭى قاشتېشى ژورنىلدا مۇھەررىر بولغان .

روزى سايىت 1973 ـ يىلدىكى قەشقەر گېزتى دە ئېلان قىلىنغا
ن دېھقانمۇ داشۆسىڭ بولدى ناملىق شىئېرى بىلەن ئىجادىي
ەت سېپىگە كىرگەن . ھازىرغىچە ھەرقايسى گىزىت ـ ژورناللارد
ا چۈشنامەقاتارلىق 12 پارچە داستان ۋە باللادىسى،1000پارچىد
ىن ئارتۇق شئىېرىۋە روبائىسى بارات يازغان ھىكايەقاتارلىق بە

رقانچە بارچە ھېكايىسى ئەتەبەتۇل ھەقايىقنىڭ شىئىرى يەشم
ىسى ئۇيغۇر كىلاسسىك شىئىرىيىتىدىكى شەكىللەر توغرىسىدا
قاتارلىق ئىلمى ماقالىللىرى ئېلان قىلىنىپ، جامائەت .ئارىس
دا بەلگىلىك تەسىر قوزغىدى .قاشتېشىنىڭ رىۋايىتى،بۇقىز كى
منى تاللىسۇن،مەرھابا ئاھ ،ئۇزاقتا سوزۇلغان چۈش كۆڭۈلدىكى
گەپلەر مۇھەببەتتىن پۈتكەن ناخشىلار روبائىيلار تۇيۇقلار خىيا
دىن تۆرەلگەن خىياللار،دېھقان كۆلكىسى پاھ،دېھقانىنىڭ ھەيكى
لى قاتارلىق داستانۋە شىئىرلار توپلاملىرى ئېلان قىلىندى .ر
وزى سايىتىنىڭ يەنە ئاھ، سېنىڭ سۇمبۇل چاچلىرىڭ كىرىپ
قاپتۇ ئانام چۈشۈمگە بۇخوتەن مەن خوتەن قىزى،قاتارلىق يۈزلى
گەن ناخشا تېكىستى ئاھاڭغا سېلىنىپ ۋەتەنىنىڭ يىزا-سەھرال
ىرىدا ياڭرىماقتا .بىر قىسىم شىئىر،ھېكايىللىرى خەنزۇ تىل
غا تەرجىمە قىلىندى ۋە دەرسلىكلەرگە كىرگۈزۈلدى .شائىرنى
ڭ دېھقان يىغلايدۇ چۈشنامە باللار پۈلغا زار چىرىكلەر بەدخەچ
بارات يازغان ھېكايە يىپەك يۇرتىدا نورۇز قاتارلىق داستان ،شىئ
ىر ،ھېكايە ۋە تېلۋېزيە بەدئىي سەنئەت دىرامىللىرى ،بۇجاھا
ن جاھان كەڭرى يول كەڭرى،نامىلىق ناخشا تېكىستلىرى قاتارل
ىق كۆپلىگەن ئەسەرلىرى مەملىكەت ،ئاپتونوم رايون دەرىجىلى
ك ئىجادىيەت مۇكاپاتلىرىغا ئېرىشتى .ئۇنىڭ مۇنەۋۋەر شىئىرل
ىردىن تۈزۈلگەن دېھقان بولماق تەس،نامىلىقتاپلىق ئۇنىئالغۇ ل
ېنتىسى نەشىر قىلىنىپ نەچچە ئونمىڭ نۇسخا تارقىتىلدى .

خەلىق شائىرى روزى سايىت 2001-يىلى 9-ئاينىڭ 8-كۈن
ى كېسەل سەۋەبى بىلەن خوتەن شەھرىدە ۋاپات بولدى .مەرھۇ
م ھايات ۋاقتىدا مەملىكەتلىك ئاز سانلىق مىللەت يازغۇچىلل
ىرى ئىلمىي جەمئىيتىنىڭ جوڭگو ئۇيغۇر مەدىنىيەت تارىخ ئى

ـلمي تەتقىقات جەمئىيىتىنىڭ مۇدىريەت ئەزاسى ، ئاپتونوم راي
ۇنلۇق تىل يېزىقنى قېلىپلاشتۇرۇش ئىلمي جەمئىيىتىنىڭ ،
ئاپتونوم رايۇنلۇق 12 مۇقام تەتقىقات ئىلمي جەمئىيىتىنىڭ
ئەزاسى ئىدى . خلىق شائىرى رزى سايىتىنىڭ ۋاپاتى ئۇيغۇر ئە
دەبىيات سەنئىتى ئۈچۈن زور يوقتۇش . شائىر مۇنەۋۋەر ئەسەرلـ
ـرى بىلەن ئەل قەلبىدە مەڭگۇ ياشايدۇ .

دىهقان بولماق تەس

روزى سايىت

شائىرمەن ،قىلمىغاچ يالغانغا هەۋەس،

سۆزلەيمەن هەق گەپنى يالغاننى ئەمەس.

بىر ئوت بار يالقۇنى قەلبىمدە پەۋەس،

شۇ ئوتنىڭ ئۆرتىشى ئەتتى مىنى مەس،

مەسلىكتە دەپ ئالاي لېكىن مەن پەخەس،

جاهاندا هەممىدىن دىهقان بولماق تەس.

ئالەمنىڭ گۈللىشى ئۇنىڭ تەرىدىن،

چۆللەرنىڭ ئەبەدى ئۇنىڭ بەهرىدىن .

ئۇ باقار شەهەرنى كېچىپ مەرىدىن،

ئۇنىڭ يوق تاماسى >>تاختىپەرى<<دىن.

پەرقى يوق تۆھپىدە ھەسەل ھەرىدىن ،

جاھاندا ھەممىدىن دىھقان بولماق تەس.

ئۇ مۆمىن ،بەك ياۋاش،ساددا مۇلايىم،

بوشىماس ئالقىنى كەتمەندىن دائىم.

دەر؛ئىشلەي ساق بولسا يەتتە ئەزايىم،

تەقدىردە ئېتىزدىن ئېلىنمىش رايىم.

رىزقىمنى ،ئەجرىمنى بەرسۇن خۇدايىم،

جاھاندا ھەممىدىن دىھقان بولماق تەس.

پاراغەت دىلبىرى ئاچقۇچە قۇچاق ،

تۆت پەسىل توختىماي كۆرسىتەر ئوتۇن.

قىشتا سوغ،يازدا ئوپ،باھاردا قۇيۇن،

گاھ كەلكۈن ،گاھ تومۇز،قىستۇرار بويۇن .

قىسمەت دەر >>جاپاغا كېكىر-تويۇن!<<

جاھاندا ھەممىدىن دىھقان بولماق تەس.

قاراشلىق كەل ـ بار يالغۇز بېشىغا،

يۈگرەيدۇ ئۆستەڭگە دامبا بېشىغا.

ئىشلەيدۇ شۇلارنىڭ توپا ـ ئىشىغا،

ۋاقىتنىڭ ئاشقىنى ئېتىز بېشىغا.

قورۇقلار ماس كەلمەس ئۇنىڭ يېشىغا،

جاھاندا ھەممىدىن دىھقان بولماق تەس.

ئۇ ئۆكۈز ،توختىماي تارتىدۇ ساپان ،

شاكراپ تەر دەستىدىن شورلايدۇ تاپان.

كۆيىدۇ چوققىسى ،كۆيىدۇ تاپان ،

چاك ـ چاك يېرىلىپ قانايدۇ ئالقان.

ئەمما ئۇ>>ۋايجان!<<لاپ كۆتۈرمەس چۇقان،

جاھاندا ھەممىدىن دىھقان بولماق تەس.

تېرىمنىڭ كەينىدىن مايسا پەرۋىشى ،

ھە دىمەي بولىدۇ يىغىم تەرۋىشى.

ئېتىزدىن بوشىسا ئۆينىڭ تەشۋىشى ،
ئېشەكنىڭ ھاڭرىشى ،قوينىڭ مەرىشى .
يىل بويى ئۆكسىمەس پىشىپ تەرلىشى،
جاھاندا ھەممىدىن دىھقان بولماق تەس.

كېلىدۇ بايراملا ئايەمگە تۇتاش،
دىھقاننىڭ بايرىمى «ئوتاش ھەم پۇتاش».
ئوي پىكىر ھېيىت ئەمەس-ھوسۇلنى بوداش،
ئايەم شۇ قازناقتا كۆپۈرەك كىرسە ئاش.
مەشرىپى ماتىمى خاماندا، ئاداش،
جاھاندا ھەممىدىن دىھقان بولماق تەس.

ئۇ ئەمەس ئۇنۋاندار تەلەيلىك كىشى ،
توشمايدۇ بىر ئۆمۈر پىنسىيە يېشى.
يوق «تۆمۈر تاۋىقى» ئۆرلەش ئىشى،
يوق مائاش ،دەرىجە ئۆستۈرۈش ئىشى.
ھەر ئايدا ئوتتۇز كۈن ئىشلەر ياز قىشى،

جاھاندا ھەممىدىن دېھقان بولماق تەس.

يەكشەنبە ،شەنبىلەر يوقلىماس ئۇنى،
شىيەنجاڭمۇ،شىياڭجاڭمۇ يوقلىماس ئۇنى.
كانىكول تەتىللەر ساقلىماس ئۇنى،
يوقلايدۇ ،ساقلايدۇ ئەمگەك خاس ئۇنى.
شۇ «خاس»لىق باغاشلاپ راست سۆيەر ئۇنى،
جاھاندا ھەممىدىن دېھقان بولماق تەس.

ئۇ تەرگەن پاختىدىن بىزنىڭ ئۈستى باش،
ئۇ چەشلەپ يىققان دان ـبىزنىڭ يىگەن ئاش.
ھەم شۇنىڭ لىگەنگە چىققان گۆش ـئۇتياش،
ئۇ باققان پىلىدىن بىزنىڭ يوتقان تاش.
ئۇ بولغاچ مەرد ھاتەم بىز مۇشۇنداق شاش،
جاھاندا ھەممىدىن دېھقان بولماق تەس.

«مەن ،سەن ،ئۇ»ـسەھرالىق يېزىدىن ئەسلى،

دېمەك بىز ئەسلىدىن دېھقانىنىڭ نەسلى.

نەسلىدىن ياتلاشقان كۆرمەس بەخىت ۋەسلى،

قەدىرىنى بىلگەنگە ئۈ ئىلىلىق يەسلى.

«يەسلى»گە سوزمىسۇن قول ئاياز پەسلى،

جاھاندا ھەممىدىن دېھقان بولماق تەس.

بەزىلەر دېھقاننى ساغار كالىدەك ،

ساغقانچە بىلىنەر سۈتى چالىدەك.

ئۆزىلا«ئاق »ئۈنىڭ كۆڭلى ئالىدەك ،

مۈڭلانسا تۈيىلار تۆھمەت ـ يالىدەك.

رىزقىغا چاڭ سالار ئۆگەي بالىدەك ،

جاھاندا ھەممىدىن دېھقان بولماق تەس.

ۋاھ خەقلەر كەتتىغۇ ئەجەپ سوللۇشۇپ ،

ھېلىسى يىلىسىرى باردى موللۇشۇپ.

سەھنىدە تۈزۈشۈپ «توختام» ـ قوللۇشۇپ،

«قاتلىشىپ ئاشتى» دەپ دوكلات يوللۇشۇپ.

مۇكاپات ئېلىشتى «تۆر»نى گوللۇشۇپ،
جاھاندا ھەممىدىن دېھقان بولماق تەس.

ئەللىك كۈن تۇرۇقلۇق خالىس ئەمگىكى،
يىل بويى ئىشلەيتى ھاشار بەگلىگى .
رەت قىلسا تۆلەم بار-قالتىس دەللىكى،
ئەرز قىلسا چار قونداقلار پەللىكى.
دېھقانغا مۇشۇنداق ياشاش تەڭلىكى،
جاھاندا ھەممىدىن دېھقان بولماق تەس.

«تەكىت»تە ئاجايىپ دېھقاننىڭ رولى،
دېيىلەر «ئاساسنىڭ ئاساسى -ئۈلى».
ئەمەلدە بېشى كەڭ ،تار ئاياغ يولى،
شۈڭگۈمۇ تىرنىقى ئۆسمەيدۇ غولى.
ئون فۇڭنى خەجلەشكە تىترەيدۇ قولى،
جاھاندا ھەممىدىن دېھقان بولماق تەس.

ساتقىلى ئەپ كىرسە ياڭاق يا گۈلە،

ئۇ كىلەر: يەر ھەققى تاپشۇرغىن ،بولە؟...

ئۇ كىلەر :دەپ قېنى رەسمىيەت تۆلە!...

دەپ قالسا:سەل توختاڭ ...دەر «يوقال ئۆلە!»،

ئۇنىڭغا ھەممىسى توقۇيدۇ مۆلە،

جاھاندا ھەممىدىن دىھقان بولماق تەس.

ئۇ دىسە:قىغ ـ تېزەك ھىدى بەستىدە...

ماۋۇ دەر:يول قىستاڭ ئۇنىڭ دەستىدە...

يولنى ئۇ ياسىغان تۇرسا ئەسلىدە،

ھارۋۇسى ماڭالماس كوچا رەستىدە.

ئاھ ،گويا ھەممىسى ئۇنىڭ قەستىدە،

جاھاندا ھەممىدىن دىھقان بولماق تەس.

خەزىنە تارقاتسا «يۆلەش پۇلى»نى،

بانكىر دەر:«ئۇ بىلمەس بېيىش يولىنى».

يۇيامدۇ بىزنى ،بىز يۇيساق قولىنى؟

چىقىرىپ تۇرسا كېيىن دولا -غولىنى!
كۆزىمىز كۆرمىسۇن قەرزى تولىنى!
جاھاندا ھەممىدىن دىھقان بولماق تەس.

مۇشۇنداق ھالەتتە دىھقان بىچارە،
كۆزى ياش،دىلى خۇن يۈرىكى پارە.
ئەپتى جۇل،گېلى ئاچ،مىسكىن ،ئاۋارە،
ھالىغا ۋاي ئۇنىڭ قەيەردە چارە.
ھەتتاكى جانغىمۇ تۆلەر ئىجارە،
جاھاندا ھەممىدىن دىھقان بولماق تەس.

ئۈزۈلەي دىگەندە ماغدۇر- يىلىكى،
يۇقۇرغا ئاڭلىنار ئارمان -تىلىكى.
ھال سوراپ كېلىشەر خىزمەت ئۆمىكى،
>>يېتەمدۇ يىلىغا -دەپ ئوزۇق يىمىكى؟<<.
بارى -بار،نە ھاجەت >>ئۇ-بۇ <<دىمىكى،
جاھاندا ھەممىدىن دىھقان بولماق تەس.

دىھقان دەر تەكشۈرۈپ كەلگەن ئۆمەككە،

«ئوخشايدۇ ھالىمىز ئەتسەز مۇنەككە».

بىز گويا قارچۇغا چۈشكەن خۇنەككە،

مۇھتاج بىز يۇرۇققا،بىر يار ـ يۆلەككە.

(دىمەك تەس بۇ گەپنى سىزدىن بۆلەككە)،

جاھاندا ھەممىدىن دىھقان بولماق تەس.

جەدىۋەللەر «ئاشتى»غا يوللايدۇ سانىنى،

ئالىدۇ سۈپۈرۈپ ئاخىرقى دانىنى.

ئالدايدۇ ئۆزىنى،كۆر بۇ زىيانىنى،

پوچىلىق ـ «نوچىلىق»قىينايدۇ جانىنى.

جەرىمانە توختىماي كولايدۇ يانىنى،

جاھاندا ھەممىدىن دىھقان بولماق تەس.

كۆرۈڭلار ھالىمىز شۇ قەدەر ناچار،

ئاش تۆككەن قازناقتىن چاشقانمۇ قاچار.

يەي دېسەك تۈگىدى ،يېمىسەك ئاچار،

بىز نىچۈن بوپ قالدۇق شۇ ھالغا دۇچار؟!...

كەتسەڭلار >>چاقتىڭ!<<دەپ قەھرىنى چاچار،

جاھاندا ھەممىدىن دىهقان بولماق تەس.

ئىشقىلىپ بىرسى بار پەيلى بەزگەكتىن ،

ئىمتىياز تەختىدە تۈرۈپ ئەزگەكتىن .

چىقمىسا بۇ قەستنى بىلگەك ،سەزگەكتىن،

بولىمىز سەرگەردان ـ >>جاھان كەزگەك<<تىن.

گاراڭ بىز توختىماس تېپىك تەستەكتىن،

جاھاندا ھەممىدىن دىهقان بولماق تەس.

يۇرت ـ يۇرتتىن تەڭلەيدۇ كۆڭلەك ،چاپان ،كەش،

ھەشقاللا ئېيتىمىز بولسىمۇ نىم كەش.

بىز شۇنداق تىلەمچى ـ گاداي ،كۆڭلى غەش،

قىززىق ئىش،يەر مۇنبەت ھەر خاماندا چەش.

بىلمىدۇق كىم جەمشىت،كىملەر لەيلىۋەش،

جاھاندا ھەممىدىن دىھقان بولماق تەس.

«ئوغۇتمۇ پۇل!» دەيدۇ ،يالتىراقمۇ ھەم،

«تۈگمەنمۇ پۇل! »دەيدۇ جىن چىراقمۇ ھەم.

«پۇل»دەيدۇ تاغارمۇ ،توقۇناقمۇ ھەم،

«پۇل»دەيدۇ يولدىكى بوغۇناقمۇ ھەم.

پۇل قېنى ؟پۇل نەدە؟ غەم ئۈستىگە غەم ،

جاھاندا ھەممىدىن دىھقان بولماق تەس.

بىزنىڭمۇ باي بولۇپ ئۆتكىمىز يوقمۇ؟

لەۋلىرى ماي بولۇپ ئۆتكىمىز يوقمۇ؟

نامراتلىق نومۇسقۇ،بىزگە ئوزۇقمۇ؟

قىسمەتنىڭ پۈتكىنى ئامانەت،دوقمۇ؟

يوق ھەتتا تەسەللى ـ «ۋاي نىمە قوق»مۇ،

جاھاندا ھەممىدىن دىھقان بولماق تەس.

دىمىسىمۇ مەركەزدىن «باي بولسۇن دىھقان!»

قۇلاقنى يۇپۇرغاچ يەرلىك بەگ،خاقان.
ھەددىدىن ئاشماقتا>>ئۈچ قالايمىقان<<،
بەس !ئەمدى سالمىساق بولمايدۇ چوقان.
چاچما دەپ سېلىقتەش يۈز ـ كۆزگە قوقان ،
جاھاندا ھەممىدىن دىھقان بولماق تەس.

دىھقاننىڭ بەختىگە سانىما قارا!
دىھقاننىڭ قەلبىنى ئەيلىمە يارا!
دىھقاننىڭ يولىغا قازمىغىن ئورا!
كىم دېدى:دىھقانىڭ قېنىنى شورا؟
دىھقاننىڭ بېشىنى سىلا ھال سورا،
جاھاندا ھەممىدىن دىھقان بولماق تەس.

دىھقانمۇ ياشىسۇن ،كۈلسۇن يايرىسۇن ،
دىھقانمۇ جاراڭلىق ئۈندە سايرىسۇن .
دىھقانمۇ كۆكلىسۇن ،ئۆسسۇن ـ ئاينىسۇن،
قازنى ماي كۆرسۇن ،شورپا قاينىسۇن.

«ئۇھ...»دېسۇن ،ھېيىت ـ بايرام ،مەشرەپ ئوينىسۇن،

جاھاندا ھەممىدىن دېھقان بولماق تەس.

سەن بىزدەك گەردىنى قاتقان نەدە بار؟

مىۋە يەپ ،شاخقا تىغ چاپقان نەدە بار؟

تۇز بەرگەن تۇزلۇقنى چاققان نادە بار؟

ئەل يۇرتنى دېھقاندەك باققان نەدە بار؟

ئېيتمىساق بولمايدۇ ئۇنىڭ دەردى بار!

جاھاندا ھەممىدىن دېھقان بولماق تەس.

شائىرمەن دېھقاننىڭ باغرىدا ئۆسكەن ،

شائىرمەن ئۇ بەرگەن زاغرىدا ئۆسكەن .

شائىرمەن ئۇنىڭ ئاش تاغىرىدا ئۆسكەن ،

شائىرمەن توي كۆرگەن ـ ناغرىدا ئۆسكەن .

يالغاننى يازماقتىن راست سۆزلەش تەسكەن ،

تەس دىسە جاھاندا ھەممىدىن دېھقان بولماق تەس!!!